

Els inicis del turisme al Montseny: l'Hotel de Santa Fe

Ponències
Anuari del
Centre d'Estudis
de Granollers
2010

Introducció

153

L'objectiu d'aquest treball de recerca¹ és fer un estudi sobre els inicis del turisme al massís del Montseny, en particular a la vall de Santa Fe i el seu establiment més emblemàtic, l'Hotel de Santa Fe. A més de la recerca bibliogràfica i de pàgines web per trobar informació general sobre el Montseny, el treball s'ha basat en fonts orals. Atès que no hi havia res escrit sobre la història de l'Hotel de Santa Fe, he hagut de recórrer a les entrevistes als encarregats de l'Hotel: Maria Geronès i el seu fill Josep Creus. Amb les seves explicacions s'ha pogut reconstruir per primera vegada la història d'aquest hotel tan important per a la vall de Santa Fe i per al Montseny, que és una de les muntanyes més emblemàtiques de Catalunya.

Al massís del Montseny trobem un resum d'alguns dels principals paisatges vegetals d'Europa, des del mediterrani fins al subalpí i l'alpí, passant pel centreeuropeu. Per tant, el Montseny ofereix una riquesa vegetal molt notable que es disposa en estatges, és a dir, en pisos que canvien en funció de l'alçada. En estreta relació amb la distribució de la vegetació, la fauna montsenyenca es caracteritza també per l'existència d'espècies típiques de terres centreeuropees a les zones altes del massís i per la fauna pròpia d'ambients mediterranis més meridionals a les parts baixes. Però el que confereix un caràcter més singular a la fauna són les espècies d'influència centreeuropea que resten aïllades (endemismes), com és el cas de la granota roja o el tritó del Montseny.

La zona més emblemàtica del Montseny és la vall de Santa Fe, que s'obre de sud a nord i té com a eix la carretera que ve de Sant Celoni, passa per Campins, continua cap a Sant Marçal i el coll de Gomara i passa per Viladrau, on enllaça amb l'Eix Transversal (C-25).

¹ Aquest treball va guanyar el premi Camí Ral de treballs de recerca de batxillerat convocat pel Centre d'Estudis de Granollers per al curs 2009/10 i es pot consultar a l'Hemeroteca Josep Móra de Granollers (Arxiu Comarcal del Vallès Oriental) i a la biblioteca de l'Associació Cultural de Granollers. Presentat a l'IES Baix Montseny de Sant Celoni, va tenir com a tutora la professora Fina Ferrando Miralles.

Els sòcols o terrasses profundes i fèrtils que formen el sol de la vall i la seva gran riquesa d'aigua fan que sigui un lloc d'una frondositat extraordinària i de vegetació ben tractada i vigilada. Fins als anys cinquanta del segle passat els prats de pomeres s'estenien per les conques de les rieres d'Arbúcies i la riera Major i s'enfilaven fins a les valls de Santa Fe i Sant Marçal.

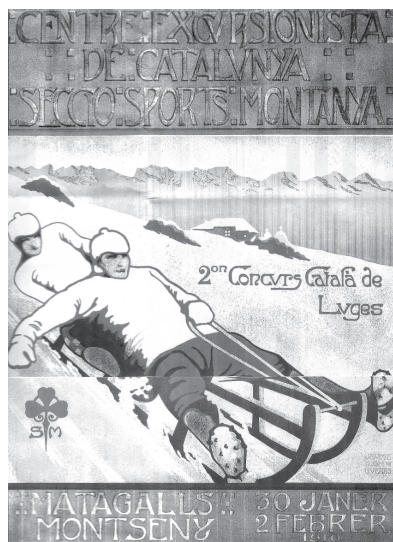
Capella de Santa Fe, tocant a l'hotel (Fotografia: autor)

El centre històric i que ha donat nom a la vall és la capella de Santa Fe, que es troba unida a l'hotel. Es desconeix l'origen de la capella; consta, però, que existia l'any 1231, quan Pere de Santa Eugènia li va llegar un sester de blat. Podríem dir que va ésser edificada sense cap mena de pretensions d'acord amb l'arquitectura muntanyenca. Es comunica interiorment amb l'hotel. La seva façana, ara força descurada, guarda l'encís de les velles capelles rurals, amb el seu campanaret d'espadanya, força descentrat, i les dues finestres baixes per a mirar l'interior.

Els inicis del turisme

L'arrencada del turisme al Montseny cal cercar-la a la darrereria del segle XIX, en funció del desenvolupament general de l'activitat econòmica de la ciutat de Barcelona i la transformació dels costums de la seva societat. Aquest turisme es veié afavorit, al mateix temps, pel desenvolupament de les comunicacions (l'arribada del ferrocarril a Sant Celoni tingué lloc el 1860 i la inauguració del tram Granollers – Vic, el 1875), l'aparició de les primeres guies excursionistes del massís (publicades en el tercer terç del segle XIX) i la construcció d'infraestructures hoteleres com el Gran Hotel de Santa Fe, aixecat entre els anys 1912 i 1914. Cal no oblidar, així mateix, que ja l'any 1909 se celebrà al Matagalls el primer concurs català de luges, que constituí una de les primeres manifestacions dels esports d'hivern del Principat.

155

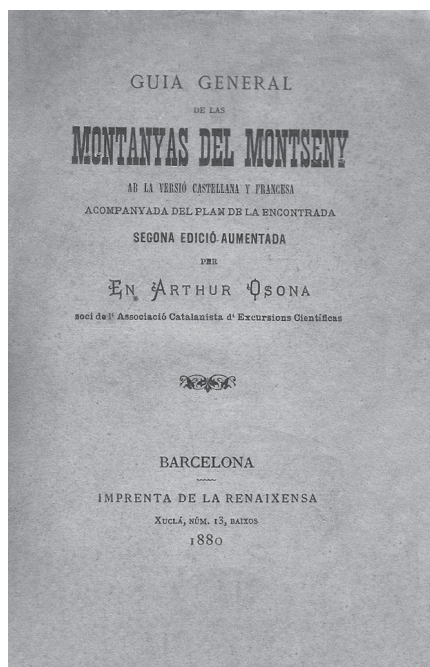

Cartell del Segon Concurs Català de Luges al Matagalls
(Font: Joan Ridorsa Juhé)

Un dels elements que han tingut un paper més notable en la difusió del massís ha estat, sens dubte, la publicació de les diferents guies excursionistes. Un lloc destacat entre totes les publicacions d'aquest tipus el té l'obra d'Artur Osona *Una excursió á la montanya del Montseny per un propietari de la Vila de Breda, ab la traducció castellana y francesa*, publicada l'any 1879 i editada per l'Associació Catalanista d'Excursions Científiques. L'any 1880 es publicà una

segona edició augmentada d'aquesta obra, presentada ara sota el títol *Guia General de las Montañas del Montseny, ab la versió castellana y francesa, acompanyada del Plan de la encontrada*. Al treball es mostren vuit rutes de la segona edició d'aquest llibre que tenen pas per la Vall de Santa Fe, com per exemple «EXCURSIÓ N°. 10. De Sant Celoni á Santa Fé camí de matxos.– Distancia 3 horas y 45 minuts.» o «EXCURSIÓ N°. 13. De Breda á Santa Fé per lo tant accidentat camí de Font de Corts.– Distancia 3 horas 30 minuts practicables sols á peu».

Notes
d'investigació

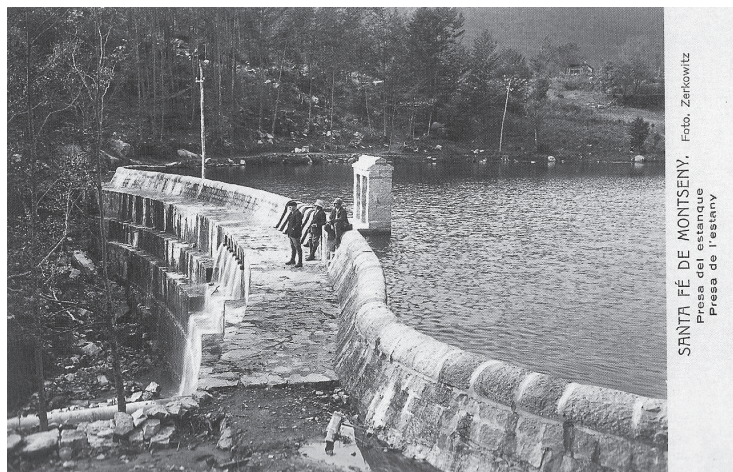
La *Guia General de las Montañas del Montseny* d'Artur Osona és una de les primeres guies excursionistes del Montseny (Font: arxiu de Maria Geronès)

L'Hotel de Santa Fe

A principi del segle xx, Ramon de Montaner i Vila, notable editor barceloní, va comprar la vall de Santa Fe a la família Alfaras de Sant Celoni. L'any 1912, Júlia de Montaner, comtessa i propietària del castell de Santa Florentina de Canet de Mar, casada amb Ricardo de Campmany, va encarregar el projecte de l'hotel a Pere

Domènech i Roura (1881-1962), fill i col·laborador de l'il·lustre artista del modernisme Lluís Domènech i Montaner. L'arquitecte va lliurar l'hotel completament acabat l'any 1916. És un fantasiós edifici neomedieval amb torres i merlets, construït al costat de l'ermita de Santa Fe. El material utilitzat són carreus de granit extrets de la mateixa vall.

Com que no hi havia electricitat, prop del nou edifici es va fer construir una presa, que avui es coneix com l'Estanyol; aviat va ser insuficient i el 1920 es va iniciar la construcció d'un segon pantà, que va ser acabat el 1935, un bell estany perfectament integrat en l'entorn natural, un estany artificial que no sembla que ho sigui.

La presa del pantà de Santa Fe (Font: Carles Albasa, *Postals del Montseny* 2, Barcelona, Abadia de Montserrat, 1996)

El fill del matrimoni, Ramon de Campmany i Montaner, pintor de renom, va heretar l'hotel i hi anava molt sovint amb la seva primera dona, Maria Teresa Suquer, filla del diplomàtic Antoni Suquer.

Els primers que van començar a portar l'hotel van ser dos germans: en Jaume Riera i l'Amèlia Riera, que eren els oncles del marit de la Maria Geronès, que fins al moment que es va tancar encara vivia a l'Hotel. Els germans eren de Canet de Mar, i per la relació que tenien els Campmany amb Canet, els van proposar d'anar a

portar l'hotel. Van acceptar perquè en Jaume Riera tenia problemes respiratoris, i els metges li van recomanar que anés a la muntanya a respirar aire pur.

A l'hotel, a en Jaume i l'Amèlia els ajudava el personal: cuiners, mossos, serradors de llenya, cuidadors de bestiar... En total tenien uns 10 o 12 treballadors, i a l'estiu algun més.

A l'hivern no hi anava gairebé cap client. En canvi, a l'estiu, com que era l'únic hotel de muntanya a prop de Barcelona, tenien molts clients. Al principi, l'hotel tenia cap a 70 habitacions.

Durant la Guerra, el govern republicà va habilitar tot l'hotel per a malalts de pulmons, ja que en aquella època hi havia molta tuberculosi, i els oncles de la Maria vivien marginats en el que era l'apartament dels Campmany. Aquest període va ser un parèntesi per a l'hotel.

Un cop acabada la Guerra, en Jaume i l'Amèlia van haver de refer-ho tot per tornar a obrir l'hotel: comprar mobles nous, refer els terres, les finestres... perquè els malalts ho van deixar tot fet un desastre. Al principi tot era molt limitat, ja que arreglar l'hotel va suposar una forta despesa, i a més a més els diners de la República ja no valien, però de seguida van tornar a anar-hi els clients que tenien abans de la guerra.

La Maria Geronès va arribar a l'hotel l'estiu de l'any 1942 per treballar de cambrera. El motiu que hi anés va ser que una tia seva ja hi treballava a l'estiu i, un cop acabada la guerra, quan la Maria ja tenia 18 anys, la va acompanyar. A l'hotel va conèixer en Jaume Creus, un nebot d'en Jaume Riera i l'Amèlia Riera que també treballava allà, es van enamorar i la Maria ja es va quedar a viure a l'hotel.

Aleshores tenien una clientela de molta categoria, la flor i nata de Barcelona, així com els fabricants de teixits de Sabadell i Terrassa. També hi havia alguns alemanys que estaven a l'hotel amagats, a causa de la II Guerra Mundial. De vegades a l'aparcament hi havia uns quants Rolls Royce, de les famílies més riques de Barcelona, ja que en aquella època anar al Montseny era com ara anar als Alps, i només hi podien pujar els que tenien molts mitjans, que eren pocs. L'any 1946 en Jaume Creus i la Maria Geronès es van casar, però van seguir ajudant en Jaume i l'Amèlia. Els germans van continuar portant l'hotel fins que es van morir, l'Amèlia l'any 1955 i en

Imatge d'una família burgesa a l'entrada de l'hotel de Santa Fe (Fotografia: arxiu de Maria Geronès, Hotel de Santa Fe)

Jaume l'any 1965, aproximadament. Llavors, la Maria i en Jaume Creus van passar a portar l'hotel. El matrimoni va tenir tres fills: l'Amèlia, en Jaume i en Josep, de gran a petit.

Davant l'hotel van fer construir el que en un principi era només un cobert de fusta i vidre, que en deien la *pajarera*, i les senyores hi anaven a fer ganxet a l'estiu i s'hi reunien, però quan el general Moscardó va decidir instal·lar les milícies universitàries a la vall de Santa Fe, com que el primer any no tenien el campament encara organitzat, els oficials anaven a menjar allà, i van haver d'ampliar el cobert. Les milícies universitàries havien d'estar a la vall de Santa Fe cinc anys, i com que el termini s'allargava, la segona dona del pintor Ramon de Campmany i Montaner, la senyora Victòria d'Udaeta, va demanar a l'almirall Carrero Blanco que les traslladés, i gràcies a això, es van desvincular de la vall.

Conclusió

Ara fa uns 12 anys, els amos van vendre l'hotel de Santa Fe a la societat saragossana Aramersa, que entre altres propietats, són els amos de Cerveses Moritz. Aquests continuen respectant el contracte, però no hi inverteixen res ni tenen cap interès en l'hotel. Fins avui el restaurant ha continuat fent una cuina tradicional,

la típica catalana, de xup-xup. Abans el plat especial era la truita, ja que a l'estany petit n'hi havia moltes. En canvi, l'hotel, que té gairebé cent anys, no té perspectives de futur. Al llarg dels anys, els arrendataris han anat reinvertint els beneficis en millores; però ara totes les reformes que s'hi haurien de fer, com dotar les habitacions del confort exigint actualment, són inassumibles per a ells.

A més a més, la clientela ha disminuït molt en qualitat i en quantitat. Han reduït el nombre d'habitacions, i ara en queden unes 10, i han rebaixat l'establiment a la categoria de Casa Fonda. Per tot això, en Josep i la Maria, a prop de l'edat de jubilació i sense cap dels tres fills que vulgui continuar el negoci, van decidir tancar-lo, deixar l'hotel enrere i anar a viure a Sant Celoni, on ja tenen una casa. El dia 27 de desembre de 2009 va ser l'últim dia que van servir menjars i van tenir l'hotel obert. Van tancar discretament, com sempre han fet al llarg de la seva vida.

No sabem què pensa fer l'empresa Aramersa amb l'hotel. L'estructura exterior l'haurien de deixar perquè és un monument catalogat, però l'interior s'hauria de renovar del tot.

Recentment, l'establiment s'ha tornat a llogar, de moment com a bar, però segurament es tornarà a obrir el restaurant i potser també l'hotel. Si es així, la vall de Santa Fe i el Montseny no perdran un dels seus establiments hotelers més originals i de més tradició.

Com a conclusió, crec que, amb aquest treball, he contribuït una mica a completar la història del Montseny i de Santa Fe, fent un estudi sobre la història d'aquest primer i emblemàtic establiment hotelier de Santa Fe. Esperem que puguem tornar a gaudir d'aquest meravellós indret.

Carles Garcia Ridorsa
IES Baix Montseny